

אתיקה וספורט ומה שביניהם...

דודי אילת

קצת-מי אני

דודי אילת, מרצה ומנחה איש סגל המרכז ללימודים
אקדמיים אור יהודה.

דוקטורנט בנושא אתיקה ומנהיגות. חוקר וכותב
מאמרים בתחום האתיקה.

ספורטאי חובב ומתחרה בתחום powerlifting

ראשית, הגדרות האתיקה

אתיקה במסגרת תחום כלשהו של פעילות אנושית היא: התפיסה בדבר ההתנהגות הראוייה באותו תחום.

תפיסה זו יכולה להיות מערכת ערכים או מערכת עקרונות המבטאת ערכים.

גם הערכים וגם העקרונות נותנים בסיס לאבחנה בין התנהגות ראוייה לבין התנהגות שאינה ראוייה באותו תחום. (כשר, 2009)

אתיקה בניגוד לשהיתות

חוקרים מתייחסים לאתיקה ולשהיתות כאל שני צידי , אשר נמצאים בשני קטבים (Menzel, 2005) המטבע על אותו הרצף. רצף זה מודגם באמצעות המודל הנקרא "מערכת הסף והרף" של כשר (2003). על פי מודל זה האתיקה היא התנהגות על פי אמות מידה של הרף הגבוה והשאיפה היא להגביהו ככל האפשר ולעומתה השחיתות, היא התנהגות העוברת על חוק (כגון : מירמה, גניבה, מעילה, קבלת שוחד) ונמצאת מתחת לרף (כשר, 2003).

האתיקה ביחס לחוק

הרף-מייצג את האתיקה-הדרכים הראויות לביצוע ספורטיבי הוגן

הסף- מייצג את המשפט

דרכים בסיסיות לא מעבר לזה, לא עברתי עבירה שכתובה בספר החוקים/תקנון.. עדיין...

מתחת לסף-הדרכים הרעות ביותר-מרשלנות ועד.. כוונה פלילית

ערך ההגינות בספורט כמרכיב באתיקה

הגינות בספורט הוגדרה כ" אותה תכונה של
המשתתפים בפעולת ספורט, הכוללת גישה נאותה
לפעולה, אדיבות, יושר, רוח-תחרות, כבוד והערכה
ליריב".

"עצם ההשתתפות בספורט תוך שיתוף פעולה עם
אחרים והנאה מההשתתפות הם המודגשים.
ההשתתפות לא פחות חשובה מין הנצחון והתוצאה
הסופית.

דיון

האם קיימת לדעתכם סתירה בין הוגנות/הגינות לבין תחרותיות?

האם ניתן להיות בספורט הן תחרותי והן הוגן?

הוגנות מול תחרותיות

כלומר?

התפיסה כ"שחקן הוגן הינו מי שמציית לחוקי המישחק ומקבל גם אם קשה לו הן ניצחון והן הפסד". כלומר המישחק עם כל היותו תחרותי חייב להשאר הוגן והשחקנים מקבלים כל תוצאה בכבוד. מדוע? כי מהרגע שנתחיל לא לשחק על פי הכללים, המהות של ההוגנות בספורט מסתיימת..

מה הוגן ומה לא הוגן?

הבדלים בשיטות ורמות אימון שמייצרים תוצאות שונות?

גנטיקה טבעית שונה של ספורטאים?

השקעה תקציבית שונה בספורטאים מצד המדינות?
כל אלו נתפסים כהוגנים.

מה לא הוגן? עבירות, רמאות, שימוש בחומרים אסורים, ניגודי עניינים, הטיות שיפוט, זלזול ביריב

צדק מוסר והגינות

Rawls 1971

הגדיר מערכת חברתית צודקת כמערכת המציעה לכל חבריה גישה שווה לכל החרויות הבסיסיות ובו בזמן שואפת לארגן את אי השוויון כך שגם הפחות טובים שגורלם שפר עליהם פחות יוכלו להנות בה. במערכת זו לפיכך קיימת הגינות אך במקביל קיימת גם תחרותיות המערכת מאפשרת למי שמוכן לשאוף לתפקידים, להגיע אליהם, כלומר מי שרוצה יכול להתקדם ומי שלא יכול מקבל עזרה. החזקים מקבלים הזדמנויות ויכולים ממקום של כח לעזור יותר לאחרים.

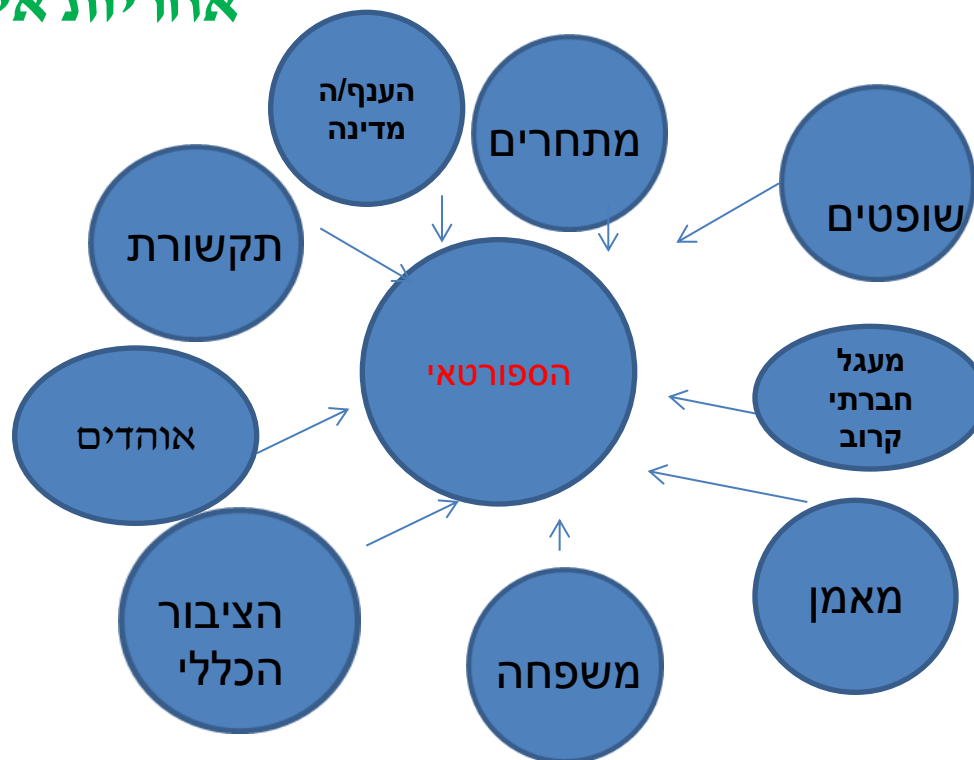
צדק מוסר והגינות בספורט

ניתן לראות שמי שגורלו שפר עליו יכול להשיג בספורט הזדמנויות בתחום הניצחון, ההתרגשות וההתלהבות מהפעילות עצמה, פרסים וכיו"ב.

מי שגורלו אינו שפר עליו (פיזית) יכול להשתתף בתחרויות ספורט כגון המישחקים הפראליפים. מי שלא היה נגיש למשאבים הרלוונטים על מנת להפוך להיות ספורטאי מקצועי, יכול להיות נגיש לפעילות ספורטיבית מאורגנת שאינה בהכרח תחרותית במסגרות עבודה ופנאי. (ספורט עממי)

מי הם בעלי העניין שפועלים בסביבה שלכם?

בעלי עניין-כל אלו שמשפיעים או מושפעים מהפעילות שלכם. (ויש לכם אחריות אישית רבה כלפיהם)

מה זו **אחריות אישית** ולמה יש לכם אותה

כספורטאים ומאמנים ואנשי מקצוע

מודל האחריות האישית של תומפסון בהקשר
לספורטאים ומאמנים.

הספורטאי/מאמן אחראי לטוב ולרע על מעשיהם
ותוצאות מעשיהם תחת שני תנאים

**המעשה או המחדל הם הגורם לתוצאה
שהתרחשה.**

המעשה או המחדל לא נעשה באי ידיעה או בכפיה

4 רמות של אחריות מוסרית בהקשר למנהיגים לספורטאים ומאמנים

אחריות הספורטאי כאדם פרטי
המשקף ערכים של הוגנות,
כבוד, נחישות.

אחריות הספורטאי כמייצג קבוצה
/איגוד ביחס למתחרים

אחריות הספורטאי כלפי קולגות
וכדוגמא בתוך הקבוצה

אחריות הספורטאי כמודל לחיקוי בקרב
ספורטאים
,אוהדים צופים וציבור מחוץ לענף בו מדובר

מכשולים מוסריים-איפה אנו יכולים ליפול כספורטאים וכמאמנים

**עיורון משתלם-אנו מעדיפים לא לראות דברים/להתעלם
אם התוצאות משתלמות לנו(שימוש
בחומרים אסורים,רמאות,עבירות)**

**עיורון עקיף-אני מעדיף להתעלם מעבירה וחוסר הוגנות
אם אני יכול להעביר את האחריות לצד ג. "זה לא
אני,זה המאמן,זו האגודה,זה הענף"**

**מידרון חלקלק-עבירות קטנות יהפכו עם הזמן לעבירות
גדולות מבלי שתרגישו(תסמונת הצפרדע המתבשלת
לאט)**

מכשולים מוסריים-איפה אנו יכולים ליפול כספורטאים וכמאמנים

מטרות שגויות-מציבים יעדים לא ריאליים, ו/או לא מוסריים וגורמים לספורטאי לעשות דברים על מנת להגיע ליעדים תוך פגיעה בעצמו או באחרים.

מלכודת מיבחן התוצאה- חושבים רק על תוצאות, לא משנה איך להשיג את הניצחון, העיקר שתביא אותו, זה מה שנספר הדרך לא חשובה.

ויליאם שקייספיר

"בעיני המנצחים דבר אינו נראה בלתי
חוקי"

Nothing can seem foul to those
that win

אז מה עושים?

מציבים מטרות ויעדים ראליים לספורטאים עם מתן התמיכה והציוד הנדרש

לא עוצמים עיניים לא בדברים הקטנים ולא בגדולים, הדרך חשובה לא פחות מהתוצאה, שימוש בחומרים אסורים, עבירות, רמאות הכל יצוף בסוף והנזק יהיה גדול.

לא מתפשרים, משחקים לפי הכללים לא מעגלים פינות. מתייחסים לעבירה קלה כחמורה. אתם אחראים וגלגול אחריות רק יעמיד אתכם בבעיה גדולה יותר..

כדאי להיות ספורטאים הוגנים אלא אם כן אתם רוצים להגיע למצב של ארמסטרונג ונוספים....

<http://www.youtube.com/watch?v=ZxkULBtpF3>

S

<http://www.youtube.com/watch?v=X2aeV3fiUD>

O

ויש גם ביקורת על אלו שבודקים. האם כלבי השמירה
אכן עושים את עבודתם מול כל האינטרסים הכלכליים
והעסקיים של תעשיית הספורט? או לחלופין מספקים
לנו מידי פעם "שעיר לעזעזל" בשביל לפטור את כל
היתר...

נמצאים במצב של קושי/דילמה להחליט אם מעשה אתי/לא אתי? אז תחשבו על הנקודות הבאות:

- מהי מדיניות הרשות/האיגוד/הענף בנושא זה? האם החלטתי תואמת אותה?
- למי המעשה יועיל/יזיק? – מה ראוי לעשות, מה נכון לעשות – להשגת המטרה (מהו מידרג הערכים ומי ייצור את התקדים הטוב יותר להחלטות דומות בעתיד)?
- האם ההחלטה היא בהתאם/בניגוד לציפיות ממונים/הכפיפים?
- איך יתייחסו אלי ממונים/כפיפים אם ידעו שביצעתי אותה?
- כיצד ארגיש אם הידיעה תתפרסם בעיתון/ברדיו/בטלוויזיה- ("מבחן החלון")
- האם היא מסכנת את חייו ובטחונו של מישהו?
- האם אפשר לבצע ההחלטה ביושר ובהגינות?
- האם אוכל להצדיקה ברשות, במשפחה, בקרב חברי? ("מבחן הראי")
- האם החלטתי תואמת את הקוד האתי המוסרי שלי?
- האם אני חש חוסר נוחות לגבי עשייתה?
- האם גם המודל המוסרי שלי/ ממונה שלי/מאמן שלי/קולגה שלי- ספורטאי שאני מעריך בקבוצה שלי או בענף היה פועל כך?

סוגיות שהיתות ספציפיות בתחום הספורט

בסקטור הפרטי: ניצול לרעה של כח ע"י ספונסרים פרטים.

תשלום לעיתונאים המסקרים אירועי ספורט תמורת סיקור אוהד יותר של המשלם.

תעשיית הימורים אדירה ובלתי חוקית.

שימוש בסטרואידיים אסורים לניצחון בתחרות.

כי רק התחרותיות חשובה.....

כלומר, לא רק תחרותיות אלא גם הגינות

כמו בעסקים בכלל כך גם בעסקים בכלל ועסקי הספורט בפרט, יש לשמור הן על עקרון התחרותיות ובמקביל על עקרון ההגינות. ההגינות צריכה להתבטא הן ברמת המיקרו של המישחק עצמו בין השחקנים והן ברמת המקרו בגופים העסקיים המעורבים בתחום הספורט ובגופים הפוליטיים /מקבלי ההחלטות בסקטור הציבורי.

**המטרה שלנו להשתפר להשיג ולנצח אבל הניצחון –
לא בכל מחיר!**

פעם בישראל..

- לפני שנים רבות היו מדרגים אחרי משחק כדורגל את השחקן המצטיין ואת השחקן ההוגן...

והיום?

דרכים לשיפור האתיקה

וההוגנות בספורט

ריסונים חיצוניים-אמנות בינלאומיות וחוקים ברמת המדינה המגדירים את המותר והאסור ואת כללי המשחק המתחייבים סעיף 6. איסור שימוש בתכשירים ממריצים (לדוגמא בישראל) חוק הספורט:

לא ישתמש ספורטאי בסם או בתכשיר ממריץ להגברת הישגיו בספורט.

ייצוג הולם-בקרוב העובדים וההנהלה של אגודת ספורט, ארגון ספורט, התאחדות ואיגוד, המקבלים תמיכה לפי חוק יסודות התקציב, תשמ"ה-1985 (בסעיף זה - גופי ספורט), יינתן ביטוי הולם בנסיבות הענין, לייצוגן של נשים בסוגי המשרות השונים, ובלבד שאם לצורך ביצוע הוראות סעיף זה נדרשת העדפת אישה תינתן העדפה כאמור אם המועמדים בני שני המינים הם בעלי כישורים דומים.

דרכים לשיפור האתיקה וההוגנות בספורט

**ריסונים פנימיים-שזה יותר חשוב, כאן אנחנו
כספורטאים כמאמנים וכאגודה שומרים על עצמנו
דרך:**

בניית קוד אתי לקבוצות ספורט ומועדוני
ספורט, תיקשור הקוד אתי באופן שוטף לספורטאים
הדרכות שוטפות לשחקנים ולמאמני ספורט בנושאי
אתיקה. מינוי גורם אחראי לטיפול בבעיות
אתיקה, אכיפה ויישום.

תודה על ההקשבה!

דודי אילת- בי"ס סרנת לניהול-המרכז ללימודים
אקדמיים אור יהודה
dudilat@zahav.net.il